

שלא היה בעולמו. ולרבי שמעון – חולצת לאח זה (ואפילו לריש לקיש, שהרי על האח הזה היא לא נאסרה משום זיקה ראשונה, מפני שנולד לאחר הקידושין. ואולם אסור ליבמה מפני שהיתה אסורה על בעלה, והאסורה לבעל אסורה ליבם. תוס').

א. יש מפרשים [דלא כרש"י ותוס'] שאפילו אם נולד קודם קדושין, כל שנולד לאחר חליצה לא נאסר לרבי שמעון (וע' בלשון רמב"ן ורשב"א). והמאירי דחה דעה זו.

ב. יש מי שכתב שלדעת הירושלמי אפילו לרבי שמעון החלוצה שנתקדשה אסורה על האח הנולד אחר הקידושין (עפ"י אור שמה קונטרס זיקה יא).

ג. הלכה כחכמים שלעולם אסורה על האח שלא היה בעולמו, בין נולד קודם שייבם בין לאחר שייבם (עריב"ם יבום ויז; אה"ע קעג, יב).

מבואר בגמרא שלדעות התנאים שאין קדושין תופשים בחייבי לאוין, אין שייך נידון זה, שהרי אינה מקודשת לאח ולא נפלה כלל ליבום.

יש מהראשונים שכתבו שלדעה זו החלוצה חזרה להיות כערוה (עפ"י פירוש המשנה לרמב"ם ג), ויש בה חיוב כרת (עפ"י מאירי קדושין; מרכבת המשנה יבום א). והרשב"א (נב:) תמה על כך מדברי הגמרא המפורשים (וע' גם בהוספות הרמב"ן לספה"מ ל"ת יד).

דף יא

טז. א. הבא על יבמתו, ובא הוא או אחד מן האחים על צרתה – מה דינם?

ב. סוטה וצרתה שמת בעליהן – מה דינן לענין יבום וחליצה?

ג. מחזיר גרושתו ומת – מה דינה ודין צרתה לענין יבום וחליצה?

א. הבא על היבמה, ובא אחד מן האחים על צרתה – נחלקו בדבר רב אחא ורבינא האם דינם בכרת (וכריש לקיש) או בעשה (וכרבי יוחנן).

א. כן היא הגירסה שלפנינו, וכן גרסו רש"י רי"ף רמב"ם בה"ג רי"ד ועוד. ופרש"י משום 'בית אחד הוא בונה ואין בונה שני בתיים', ולא הבא מכלל עשה – עשה (ועריב"ן). וניתקה הכתוב מכרת אף כלפי האחים, משום שהמיבם בא בשליחות כולם וכו' [ואף על פי שהכתוב נצרך לגופו, משמעותו מורה לנתק הכרת. ר"ח או"י. וע"ע בחדושי הרמב"ן מד.]. והרמב"ם (יבום א, יב) פירש משום יבמה יבא עליה – ולא על צרתה. וכן פסק להלכה, שהוא או היבם שבאו על צרתה – בעשה. וכן פסק הרי"ף (מ:): וכן נפסק בשלחן ערוך (קסב, א).

רבנו חננאל ורבנו תם גורסים 'בלאו' [במקום 'בעשה'], כיון שלא בנאה לצרה שוב לא יבנה (וכן נראה דעת התוס' ורמב"ן וריטב"א רפ"ה. וכ"ד הרשב"א. ענהגור"א). וכתבו התוס' שהוא הדין כשבא המיבם עצמו על צרתה, גם בזה מחלוקת, אבל לפרש"י הוא עצמו לכל הדעות אינו בכרת מפני שניתקו הכתוב מהכרת לעשה. ויש מי שכתב שלפרש"י יש 'עשה' וגם 'לאו' (עפ"י שו"ת ר"ח או"י קסד).

יש מהראשונים שפסקו כדעת המחמיר, שהצרה על האחים בכרת (עפ"י ראב"ד, מובא בראשונים מא. וחלקו על דבריו).

ב. נראה שהמיבם חציה שפחה חציה בת חורין ואח"כ בא הוא או אחד מן האחים על צרתה, כיון שאין קדושין גמורים תופשים בה, לא עבר בעשה. וצ"ע (עפ"י מנחת חינוך תקצח, א).

ב. אשה שזנתה ברצון תחת בעלה – אסורה לו [לחכמים אסורה ב'לאו', ולרבי יוסי בן כיפר אינה ב'לאו'].
ואם מת, אמר רב: אסורה היא וצרתה להתייבם, 'טומאה' כתוב בה כעריית (הלכך אף מחליצה הן פטורות.
רש"י ותוס').

בגמרא לעיל (ג:) משמע שדעת רב אינה מוסכמת, ויש סוברים שצרת סוטה חולצת ולא
מתיבמת. וכן משמע לכאורה בסוגיא בסוטה. ויש מפרשים שאף רב שלא אמר אלא שלא
תתייבם אבל חולצת (ר"א הלוי, מובא בריטב"א). ויש מהראשונים שפסקו כן להלכה, להצריכה
חליצה (ראב"ד, וכן הביא הרמ"א), שלא כדעת הרי"ף והרמב"ם וש"פ. ונחלקו אחרונים אם די
בחליצה אחת, לה או לצרתה, או כל אחת צריכה לחלוץ.

וכתבו פוסקים שיש להקל במקום עיגון וכד', לפטור סוטה וצרתה ללא חליצה.

ודוקא סוטה דאורייתא אבל סוטה דרבנן, כגון שנישאת על פי עד אחד והתר בית דין ואחר כך בא בעלה
– היא חולצת ולא מתיבמת (משום קנס. ערשב"א) ולרבי שמעון אף מתיבמת. וצרתה מותרת להתייבם (אף
לתנא קמא. כפרש"י).

א. לפרש"י, לרבי שמעון מתיבמת אף לכתחילה [ואפשר שבדיעבד אפילו תנא קמא מודה
שנפטרה צרתה ביבום הסוטה. עפ"י תוס'. ובריטב"א לא משמע כן]. והר"י צדד (ונסתייע מהלשון
ומהירושלמי) שאף לרבי שמעון אסורה להתייבם לכתחילה.

ב. הלכה כרבנן שסוטה דרבנן חולצת ולא מתיבמת, אבל צרתה מתיבמת לפרש"י. והתוס' לא
גילו דעתם בזה (אור לציון).

סוטה-ספק, כגון שקינא לה בעלה מאיש פלוני ונסתרה עמו ושהתה עמו כדי טומאה – חולצת ולא
מתיבמת.

הרמב"ם (יבום ויט) והרי"ף פסקו שצרתה מתיבמת (בבאור שיטתם ע' בחדושי הגר"ח הלוי שם ובברכת
שמואל ז).

וכתב בחזון איש (קכו, ז) שחליצת הסוטה פוטרת צרתה ואינה כחליצה גרועה שצריכה לחזור
על כולן.

ואם עבר היבם ובא עליה, נראה שלא קנאה ולא נפטרה צרתה בכך (עמודי אור צו).

א. האחרונים דנו האם הסוטה עומדת על היבם באיסור כרת של 'אשת אח' כיון שנתמעטה
מדאורייתא מיבום, אם לאו. ויש תולים זאת במחלוקת הראשונים (ע' שער המלך יבום וי; חזון איש
קל, ד).

ב. לגבי הבעל, כגון שנישאה הסוטה לאחיו של בועל ומת; הואיל ונאמר גם לגביו 'טומאה' –
פטורה ופוטרת צרתה אך לא צרת צרה, כיון שלגבי בעל לא משכחת לה, לא יהא חמור בועל
מבעל. אך אפשר שדוקא לענין בעל דינה כעריית לפי שנאמר בו 'לאו', ולא גבי בועל (עפ"י
תוס' ג: ד"ה לפי. ורעק"א הביא שבירושלמי מפורש שצרת צרת-סוטה מותרת. וע' בחדושי ר' שלמה היימן א).

ג. הנמוקי-יוסף כתב להסתפק באשת כהן שנאנסה ומת בעלה, האם צריכה חליצה. ובבית שמואל
(קעג סק"י) צדד שדינה כפטורה ופוטרת צרתה, ואין הדבר מוסכם (ע"ע עמודי אור צו, ה; קובץ
הערות ט; חדושי הגרנ"ט ז). היה האח חלל – מתייבמת (ע' משנה פד).

ד. יש מי שכתב שסברת 'טומאה' כתיב בה כעריית מועילה גם לענין שביאת סוטה נחשבת ערוה
לדין 'יהרג ואל יעבור', הגם שאין בה כרת (עפ"י מנחת חינוך רצה-רצו, כא. [וע' בחדושי הרמב"ן להלן
כ. שני פירושים האם סוטה בכלל שם 'איסור ערוה' אם לאו]. וע"ע נוב"י (קמא אה"ע יא) שצדד אם נחשבת
סוטה לדבר שבערוה לענין דין עדות).

ג. המחזיר גרושתו לאחר שנישאת לאחר – עובר בלאו. ואם מת בלא בנינים; לרבי יוסי בן כיפר שאמר 'טומאה' כתוב בה (אחרי אשר הטמאה), דינה כערוה ופטורה מן החליצה ומן היבום (תוס'). ולרבנן (שעיקר 'טומאה' בסוטה נאמר ולא במחזיר גרושתו שנישאת) – חולצת ולא מתיבמת (תוס'). ולדברי רב נחמן בר יצחק הסתפק רבי יוחנן בדבר, שמא אף מתיבמת (שהקל-וחומר ד'במותר לה נאסרה באסור לה לא כל שכן' לא אלים במקום מצוה).

דעת הרמב"ן (כאן ולהלן כ.) ועוד ראשונים [דלא כהתוס'], שאפילו לרבי יוסי בן כיפר חולצת, שאינה אלא חייבי לאוין.

לענין צרתה נסתפקו אמוראים (רבי יוחנן; רב יהודה); לפי לשון אחת נסתפקו לרבנן אם מתיבמת או חולצת, אבל לרבי יוסי בן כיפר ודאי פטורה, כעריית. וללשון אחרת הספק הוא לרבי יוסי בן כיפר, שמא נתמעטה צרה מכי תועבה היא – היא תועבה ואין צרתה תועבה הלכך צרתה מתיבמת, או שמא צרתה פטורה מן החליצה (תוס'), אבל לרבנן ודאי מתיבמת. וכן מסר רבין בשם רבי יוחנן (יב:), שצרתה מותרת. להלכה נפסק בשלחן ערוך (קעד, ב) שהמחזיר גרושתו משנישאת [הוא הדין אם נתאסה בלבד. כ"מ בפסקי ריא"ז] ומת, היא חולצת ולא מתיבמת וצרתה חולצת או מתיבמת. עבר היבם ובא עליה, לא נפטרה צרתה בכך (רשב"א; מ"מ; בית שמואל אה"ע קעד סק"ד בית מאיר). וגם היא עצמה לא נפטרה בכך שאין ביאתה כלום הלכך צריכה חליצה (עמודי אור זו, א).

דף יב

יז. א. הממאנת בבעלה או ביבמה – מה דינה ודין צרתה לענין יבום ולענין התר נישואין לקרובי מי שמיאנה בו?
ב. צרת אילונית – מה דינה לענין יבום?
ג. מה דין צרת-בתו ממאנת או צרת-בתו אילונית?

א. קטנה יתומה (או שהשיאה אביה בעבר וכבר יצאה מרשותו) שהשיאה אחיה או אמה – אין קידושה קידושין אלא מדרבנן ויכולה למאן בבעלה. וכשמיאנה עקרה הקידושין למפרע ומותרת לינשא לאחיו ולאביו, וכל שכן צרתה.

מת בעלה ומיאנה ביבם – אסורה לו מגזרה דרבנן שנראית כאשת אחיו לפי שנפלה לפניו ליבום קודם שמיאנה. ומטעם זה אסורה לאביו, שבשעת נפילה נראית ככלתו. וכן צרתה אסורה ליבם – גזרה משום צרת בתו ממאנת, וצריכה חליצה. כן אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל. ואילו רבי יוחנן התיר צרת ממאנת ליבם.

לדברי רבי אושעיא (קו) אין המיאון ביבם מועיל להפקיע הזיקה אלא חייבת לחלוץ, ורק אם עשה בה מאמר מועיל המיאון להפקיע המאמר שאינה צריכה גט אבל חליצה צריכה אף אם מיאנה. ושמואל ועולא חולקים וסוברים שהמיאון מועיל להפקיע הזיקה, ומותרת לכל העולם (מלבד אבי בעלה כנ"ל) ע"י המיאון.

א. בירושלמי אמרו שאם אומרת ליבם אי אפשי לא בנשואיך ולא בנשואי אחיך – הכל מודים שעוקרת הנישואין הראשונים. ואולם תלמודנו חולק על כך וסובר שלר' אושעיא אין מועיל מיאון לזיקת יבום בשום אופן (ראשונים).

ב. מיאנה לאחר שנתבימה, גם כן אסורה לאביו מפני שהיתה נראית ככלתו בשעת נפילה (עפ"י תוס' יג סע"א).

ג. להלכה צרת ממאנת מותרת, כדברי רבי יוחנן (עפ"י רי"ף וש"ר).